

NOTAT

FRA: Advokat Henrik Bonn 

TIL: **ISOBRO / Robert Hinnerskov – Mette Grovermann**

VEDR.: Medlemsbegrebet – med udgangspunkt i den foreningsretlige sammenhæng

DATO: **13. oktober 2015**

INDHOLD:

- **1 Indledning**
- **2 Foreningsfriheden**
- **3 Foreningen – det selvstændige retssubjekt**
- **3.1 Det formelle grundlag - vedtægten**
- **3.2 Medlemmerne**
- **3.2.1 Medlemmernes pligter**
- **3.2.2 Medlemmernes rettigheder**
- **3.2.3 Særlige medlemsforhold**
- **4 De religiøse samfund m.v.**
- **5 Særlige forhold som følge af godkendelse efter Ligningslovens   8A**
- **6 Konklusion**

1 – Indledning:

Medlemsforholdet, og den betydning det har, når man er et medlem, har fået en central placering i mange sammenhænge, ikke mindst i relation til Indsamlingslovens bestemmelser, der knytter særlige muligheder til medlemsforholdet, og i relation til Ligningslovens   8A, der stiller krav om et vist antal medlemmer, for at en forening, en menighed eller et trossamfund kan opnå den godkendelse, der er nødvendig, hvis der skal indrømmes gavegivere skattemæssigt fradrag, for de gaver der gives.

Der findes i Danmark ikke nogen egentlig foreningslov, og der eksisterer heller ikke en entydig, universelt anerkendt definition af, hvad der forstås ved en forening eller et medlem.

Den Danske Ordbog anfører følgende vedrørende betydningen af ordet "*medlem*": "*person eller gruppe af personer der hører til eller er optaget i et fællesskab eller en organiseret gruppe, fx en forening, en bestyrelse eller en familie*". Om "*forening*" anføres sammesteds

følgende: ”sammenslutning af personer, institutioner, lande el. lign. hvis formål er at beskytte eller fremme fælles interesser”.

Når et personligt medlemsforhold knyttes til foreningsbegrebet, opstår der en kobling mellem den enkelte person, medlemmet, og den kollektive enhed, der udgøres af en sammenslutning af 2 eller flere personer, foreningen. Ved sammenslutningen af 2 eller flere personer kan der opstå en forening, som et selvstændigt retssubjekt i forhold til kredsen af deltagende personer, der herved bliver til medlemmer af foreningen.

Et medlemsforhold bliver der sædvanligvis først tale om, når tilknytningsforholdet etableres på et formelt grundlag, som oftest i form af en vedtægt, eller hvad der kan sidestilles hermed. Det forekommer, at der kan etableres et medlemsforhold, uden at der foreligger en vedtægt, eksempelvis i relation til folkekirken, hvor man også taler om medlemmer, og hvor medlemmerne har mulighed for at melde sig ind og ud, men hvor der ikke foreligger en vedtægt. Det forekommer også i andre situationer, at der kan etableres medlemsforhold på et mindre formelt grundlag.

Dette notat søger at afdække de centrale forhold i relation til de situationer, hvor der er et formaliseret tilknytningsforhold mellem en person (et medlem) og et selvstændigt retssubjekt (en forening, en menighed eller et trossamfund).

2 – Foreningsfriheden:

Bestemmelsen i Grundlovens § 78 fastslår, at borgerne har ret til, uden forudgående tilladelse, at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed. Dette udgør den formelle foreningsfrihed. Grundloven indeholder ikke nogen definition af, hvad der i lovens forstand forstås ved en forening. Der er gennem tiden fremkommet forskellige overvejelser i relation til foreningsbegrebets udstrækning, således bl.a. Henrik Zahle: ”*et varigere samvirke af en kreds af personer med et nærmere bestemt formål*” og Alf Ross: ”*den organiserede frivillige sammenslutning af en kreds af personer til fremme af visse begrænsede formål*”.

3 – Foreningen – det selvstændige retssubjekt

For at en forening kan komme til eksistens, som selvstændigt retssubjekt, kræves det, som det første, at der foreligger en aftale mellem 2 eller flere personer om at ville samarbejde om opnåelse af et fælles formål. Det er fastslået ved dom, at der til en forening kræves flere medlemmer, ligesom medlemskredsen, i hvert fald i et vist omfang, skal kunne identificeres. En forening ophører således, som udgangspunkt, med at eksistere, i samme øjeblik der kun er et enkelt medlem tilbage.

En betingelse, for at der består en forening, er ligeledes, at medlemmerne, som led i stiftelsesaftalen, har stillet en del af deres egen rådighedssfære til rådighed for opnåelsen af det fælles formål indenfor vedtægtens grænser.

Udadtil må det formentlig kunne kræves, at der er en ledelse i et vist omfang. Indadtil er der aftalefrihed for foreningens medlemmer, og der kan næppe antages at være krav om, at der vælges en daglig ledelse, hvis det ikke skønnes nødvendigt.

En anden betingelse, for at der foreligger en forening, er, at der i nødvendigt omfang kan træffes beslutninger med bindende virkning vedrørende fællesskabets ejendom, og at der således foreligger en selvstændig økonomi.

Om der foreligger en forening afgøres dermed af, om der er indgået en aftale mellem 2 eller flere personer, hvorved der dels overdrages kompetence til en ledelse, der inden for aftalens grænser kan disponere på medlemmernes vegne, og hvor der udsondres eller kan udsondres en særlig formue, der ikke tilhører medlemmerne.

Der vil ofte være en gensidighed i relationen mellem medlemmerne og foreningen, hvor hver part yder noget, der kan karakteriseres som en ydelse og en modydelse.

Medlemmerne betaler kontingent til foreningen og/eller yder frivilligt arbejde, mens foreningen virker for at fremme det eller de formål, der er i medlemmernes fælles, vedtagne interesse.

3.1 – Det formelle grundlag – Vedtægten

Der skal foreligge en vedtægt, eller hvad der kan sidestilles hermed, som udtryk for den aftale, der er truffet om samarbejdet om det fælles formål. Det er ikke i sig selv afgørende, hvorvidt der anvendes betegnelsen "*vedtægt*", eller et andet ord, som eksempelvis "*love*", "*regler*" eller "*statutter*". Begrebet "*fundats*" anvendes som betegnelse for de grundlæggende regler for en stiftelse eller et legat, det vil sige en selvejende institution, men en forening, der måtte anvende betegnelsen "*fundats*" vil ikke være ugyldig af den grund, og det, der betegner sig som en fundats, vil fungere som en vedtægt på lige fod med en hvilken som helst anden vedtægt. Der er, som sådan, ingen ugyldighedsvirkninger knyttet til anvendelsen af betegnelserne.

Vedtægten er det grundlag, hvorpå medlemsforholdet etableres, og dette sker også efter aftalerettens principper. Det organ, der har adgang til at fastlægge udformningen af vedtægten, har også adgang til at fastlægge, hvem der kan optages som medlemmer, og hvilket indhold medlemskabet konkret skal have.

Der stilles ingen bestemte krav til, hvad en vedtægt skal indeholde. Der er, i kraft af den rige foreningstradition her i landet, en tilsvarende rig tradition for vedtægters udformning. En række punkter er sædvanlige, og nogle i et vist omfang uomgængelige. En vedtægt kan eksempelvis indeholde bestemmelser om:

Navn – formål og hjemsted

Medlemsforhold – optagelse – udmeldelse og eksklusion

Betaling – ofte kaldet kontingent eller medlemsbidrag

Medlemsrettigheder og pligter

Bestyrelse (ledelsesmedlemmer) – opgaver og valg og eventuelt forretningsudvalg

Generalforsamling – tidspunkt, indkaldelse, dagsorden, stemmeberettigede, afvikling m.v.
Regnskab, formue og revision
Tegning og hæftelse
Vedtægtsændringer
Ophør - opløsning

Der er, for så vidt, ikke noget generelt lovgivningsmæssigt fastsat krav om, at vedtægten foreligger skriftligt, men hvis ikke den foreligger skriftligt, er det selvsagt ikke muligt at søge om godkendelse i henhold til Ligningslovens § 8A.

For visse foreninger er der et lovgivningsmæssigt krav om oprettelse af en vedtægt, det vil sige, at vedtægten her skal foreligge skriftligt. Dette gælder bl.a. de særlige foreninger, der er omfattet af bestemmelserne i Lov om fonde og visse foreninger.

3.2 – Medlemmerne

Hvis ikke medlemskredsen lader sig identificere, vil foreningen ikke have udsigt til at blive anerkendt som selvstændigt retssubjekt af retsordenen. Det forhold, at medlemskredsen skal kunne identificeres, i hvert fald i et vist omfang, indebærer ikke, at der er krav om, at der skal være en fast medlemsskare. Et karakteristika ved en forening er netop, at den kan have en skiftende medlemskreds, uden at det har nogen betydning for foreningen som selvstændigt retssubjekt.

Der må endvidere kunne stilles krav om, at medlemmerne foretager en egentlig indmeldelse, men det har ingen betydning, for spørgsmålet om anerkendelsen af, at der foreligger en forening, om medlemsskabet er gratis. Dette har derimod en selvstændig betydning i forhold til spørgsmålet om godkendelse efter bestemmelsen i Ligningslovens § 8A. I denne relation skal kontingentet dække de normalt forekommende administrationsudgifter, hvis godkendelse skal kunne ske.

Såvel fysiske som juridiske personer kan være medlemmer af en forening, og et kollektivt medlemskab, i form af medlemskab gennem en anden forening, kan også forekomme. Vedtægterne vil normalt afgrænse, hvem der kan optages som medlemmer.

Den måde, hvorpå et medlemskab etableres, vil vedtægterne som oftest også behandle. En formel fremgangsmåde, eksempelvis en skriftlig henvendelse, vil oftest fremgå af en i vedtægterne gengivet procedure, der har karakter af en ordensforskrift.

Vedtægterne sætter rammerne for de rettigheder og forpligtelser, der knytter sig til medlemskabet. Foreningens bestemmelsesret begrænses af vedtægten, af eventuelle aftaler der indgås med et medlem uafhængigt af vedtægten, samt af almene retshensyn.

3.2.1 – Medlemmernes pligter

Et medlemskab indebærer en række forpligtelser, der, som oftest, følger af vedtægtens udtrykkelige bestemmelser, eller som kan udledes forudsætningsvist heraf, eksempelvis af

formålsparagraffen. Pligterne kan variere ganske betydeligt, afhængigt af foreningens art og den aktivitet der udøves.

Medlemmet skal, for at medlemskabet overhovedet etableres, tilslutte sig foreningen, det vil sige melde sig ind.

Medlemmet skal betale det bidrag, der er fastsat enten direkte i vedtægten, eller i medfør af denne, som betingelse for etableringen af medlemskabet, med mindre medlemskabet måtte være gratis. Hvis et medlemskab er gratis, vil foreningen ikke kunne opnå godkendelse efter Ligningslovens § 8A, idet det i vejledningen er fastsat, at medlemskontingentet skal kunne dække de sædvanlige administrationsudgifter. Vedtægten kan overlade det til eksempelvis generalforsamlingen eller ledelsen at fastsætte kontingentets størrelse.

Det bemærkes i denne forbindelse, at bekendtgørelsen om godkendelse efter Ligningslovens § 8A taler om, at kontingentet skal have en sådan størrelse, at det dækker foreningens normalt forekommende administrationsudgifter. Det fremgår ikke klart, men det må antageligvis være således, at kontingentet skal dække de normalt forekommende udgifter forbundet med administrationen af foreningens medlemmer, og ikke de samlede administrationsomkostninger i foreningen.

Såfremt medlemsbidraget ikke er fastlagt i vedtægten, fastsættes det med bindende virkning for medlemmerne af foreningens øverste organ, eller den som det øverste organ eventuelt måtte have overdraget kompetencen til.

Der kan være forskelle på størrelsen af medlemskontingentet, idet det kan være tilpasset forskellige situationer, alt efter om der er tale om f.eks. studerende, passive medlemmer, medlemmer der ikke længere er erhvervsaktive etc.

Det er op til vedtægten, eller foreningens øverste organ, at fastlægge, hvilke kriterier der skal anvendes i forhold til at sondre mellem de forskellige typer af medlemskaber. Selvom det er op til foreningens øverste organ at fastlægge kriterierne for inddeling i forskellige kategorier, må det antages, at der kan være situationer, hvor der ikke er fuldstændig fri adgang til at foretage denne inddeling, idet det eksempelvis kan stride mod almene retshensyn, jfr. nedenfor, hvis inddelingen beror på tilfældet.

Hvis det overlades til medlemmet selv at vælge mellem forskellige kategorier, der alene beror på størrelsen af det aktuelle medlemsbidrag, men hvor det altså ikke er medlemmets forhold, der afgør indplaceringen, er spørgsmålet, om dette også vil stride mod almene retshensyn, eller om der er andre forhold, der er til hinder for en sådan konstruktion.

Mens der intet er til hinder for, at en studerende fravælger et reduceret medlemskontingent for studerende, og betaler det fulde medlemskontingent, er spørgsmålet, om det omvendt er muligt at tilbyde medlemsbidrag på eksempelvis 100, 200 og 300 kr. om måneden, hvor medlemmerne selv frit kan vælge mellem de forskellige inddelinger. Formelt set er der næppe noget til hinder for, at en forening vælger denne model, såfremt det er tydeligt for alle, og tilbuddet er åbent for alle, således at der ikke opstår nogen usaglig forskelsbehandling, som kan stride mod førnævnte almene retshensyn.

For de foreninger, der er godkendt efter Ligningslovens § 8A, er det væsentligt at være opmærksom på, at der skal sondres mellem et kontingent, der ikke er fradragsberettiget, og en gave, der er fradragsberettiget, såfremt foreningen er godkendt.

Hvis der ikke foretages denne sondring, og der indrømmes fradragsret for den del af et medlemskontingent, der ligger ud over, hvad der medgår til at dække de sædvanligt forekommende administrationsudgifter, vil en medlemshvervning ikke kunne iværksættes, hverken ved anvendelse af gadehvervning eller ved anvendelse af kold telemarketing. Dette beror på, at der, når der ikke sondres, vil være tale om en delvis indsamling, hvilket ikke må ske ved personlig eller telefonisk henvendelse.

Hvis der anvendes en model, der frembyder det problem, at der i visse tilfælde vil kunne være et åbenbart gaveelement, fordi medlemskontingent er så højt, at det ligger ud over det sædvanlige, og ud over hvad der medgår til at dække administrationsomkostningerne, er der, som sådan, næppe noget til hinder herfor, men hvis der gives fradragsret, for den del af betalingen, der ligger ud over, hvad der dækker de sædvanligt forekommende administrationsudgifter, skal dette fremstå klart, og der kan, som sagt, ikke anvendes hverken gadehvervning eller telemarketing i denne situation.

Hvis der fastlægges et medlemskontingent, der fører til at foreningen får dækket betydeligt mere end administrationsudgifterne, er der således næppe noget til hinder herfor, hvorimod et medlemskontingent, der ikke dækker administrationsudgifterne, kan føre til, at foreningen ikke kan godkendes efter Ligningslovens § 8A.

Medlemmet skal overholde de eventuelle påbud eller instruktioner, som foreningsmyndighederne måtte give.

Medlemmet skal leve op til den formålsbestemmelse, der er grundlaget for foreningens aktiviteter, hvilket indebærer, at medlemmet har en almindelig pligt til loyalitet overfor foreningen.

I de foreninger, der oppebærer midler fra puljen til landsdækkende almennyttige formål, skal man være opmærksom på, at det i Bekendtgørelsen om fordelingen af disse midler er fastsat, at hverken foreningen, eller foreningens støtter, indenfor de seneste tre år, må have været straffet i medfør af Straffeloven for aktiviteter udført i forbindelse med foreningens aktiviteter.

Selvom Bekendtgørelsen retter sig mod selve foreningen, indebærer Bekendtgørelsen en pligt for medlemmerne, idet det vil være illoyalt, og eksklusionsberettigende, såfremt et medlems ageren afskærer foreningen fra at oppebære midler fra puljen. Det kan herudover være forbundet med et erstatningsansvar overfor foreningen, hvis medlemmets ageren fører til, at foreningen mister en indtægt som følge af medlemmets strafbare handlinger.

Bekendtgørelsen indeholder ikke bidrag, der hjælper med til at klarlægge forskellen mellem et "medlem" og en "støtte" og bidrager heller ikke til en nærmere forståelse af, hvornår der er tale om et medlem, og hvornår der ikke er.

3.2.2 – Medlemmernes rettigheder

De rettigheder et medlem har, udledes ligeledes af vedtægten og af eventuelle forudsætninger for foreningens etablering, der måtte være af betydning for medlemmerne.

Et medlemskab indebærer først og fremmest en ret til at øve indflydelse på foreningens ledelse. Vedtægten vil fastlægge hvordan og ad hvilken vej denne indflydelse udøves. Her er bl.a. tale om tale- og stemmeret på generalforsamlingen og retten til at blive valgt til foreningens kompetente organer.

Et medlem har krav på at modtage information om foreningens forhold, der er af relevans for, at medlemmet kan varetage sine interesser som medlem, herunder tage stilling til de spørgsmål, der forelægges generalforsamlingen til behandling.

Et medlemskab giver – som oftest – også adgang til en række serviceydelser i form af rabatter, foreningsblad, og eventuelt bistand og støtte m.v.

En andel i foreningens eventuelle formue kræver sædvanligvis klar vedtægtsmæssig hjemmel. Noget sådant kommer formentlig aldrig på tale i de ideelle foreninger.

De almene retshensyn spiller også en rolle i denne sammenhæng, eksempelvis derved at de sikrer, at medlemmerne har krav på at blive behandlet lige, eller, hvor der finder forskelsbehandling sted, at der er en klar, saglig grund herfor.

Hvis en forening lader det være op til medlemmerne selv at vælge en medlemskategori, som alene baserer sig på økonomiske kriterier, og ikke på en saglig inddeling (studerende, familie, ikke erhvervsaktiv etc.) kan det måske være i strid med det almene retshensyn, at alle medlemmer skal behandles lige. Det kan endvidere muligvis være at anse som en sammenblanding af medlemsbidrag og gave. Det vil ikke være muligt at give fradrag for nogen del af betalingen, hvis foreningen ønsker at hverve medlemmer enten ved gadehvervning eller ved kold telemarketing, jfr. ovenfor.

Et medlemskontingent skal, som nævnt, dække de administrative omkostninger, hvis der søges om godkendelse efter Ligningslovens § 8A, og der kan derfor sættes en nedre grænse for størrelsen heraf.

Et medlemskontingent, der dækker mere end administrationsudgifterne, udgør, jfr. ovenfor, formentlig ikke noget problem. Det forhold at medlemskontingentet indeholder et gavemoment, vil næppe føre til, at godkendelse efter Ligningslovens § 8A ikke kan opnås, hvis ellers de øvrige betingelser er opfyldt.

Hvordan et medlemskab ser ud, kan være vidt forskelligt, alt afhængigt af hvilken type organisation der er tale om. I en sygdomsbekæmpende forening, kan der således være medlemmer, der lider af den pågældende sygdom, og der kan være støttemedlemmer, det vil sige alle andre. I begge tilfælde vil det være op til vedtægterne at fastslå kriterierne for

henholdsvis den ene og den anden type medlemskaber, men fælles for dem begge vil være, at der ikke er nogen fradragsret for betalingen af kontingent.

Hvis der indrømmes fradragsret, er det, som udgangspunkt, ensbetydende med, at der er tale om en gave. Forskellen mellem en gave og et kontingent ligger bl.a. i, at en gave er noget der gives uden vederlag, og ikke til opfyldelse af en bestemt pligt, hvorimod et kontingent betales for at opfylde en pligt, og for at få en modydelse, jfr. også nedenfor.

3.2.3 – Særlige medlemsformer

Fonde, og andre selvejende institutioner, er bl.a. kendetegnet ved, at de ikke har medlemmer, og derfor heller ikke skal opfylde kravet om at have mindst 300 kontingentbetalende medlemmer for at kunne blive godkendt efter Ligningslovens § 8A.

De selvejende institutioner kan imidlertid have et ønske om at kunne anvende såvel gadehvervning som kold telemarketing i deres fundraisingarbejde. I påkommende fald vil det være nødvendigt for den pågældende organisation at etablere en støtteforening, eller lignende, hvorved der skabes et vedtægtsbåret, fast tilknytningsforhold mellem støttemedlemmet og den selvejende institution.

Støttemedlemmet skal betale et kontingent, der ikke er fradragsberettiget, og som dækker de administrationsudgifter, der er forbundet med støttemedlemmerne. Medlemskabet skal være forbundet med en modydelse, og da der ikke, som i foreninger, kan blive tale om, at de samlede medlemmer i form af en generalforsamling udgør den højeste myndighed over den selvejende institution, må der i stedet sikres en anden form for indflydelse, eksempelvis en ret til at udpege et medlem af bestyrelsen, eller en form for konsultationsprocedure i forhold til den selvejende institutions udvikling eller lignende.

4 – De religiøse samfund m.v.

Efter Ligningslovens § 8A, kan der også opnås fradragsret for gaver givet til religiøse samfund, trossamfund, en sammenslutning af trossamfund eller en organisation, som er oprettet af et eller flere trossamfund eller en kreds af trossamfundsmedlemmer, når det i Bekendtgørelse nr. 282 af 26. marts 2014, § 6, stk. 2, nævnte krav til gudsdyrkelse er opfyldt. Det fremgår af stk. 2, at også menigheder kan godkendes.

For en menighed gælder, at antallet af myndige medlemmer mindst skal udgøre 50, og for trossamfund mindst 150. De religiøse samfund stilles dermed anderledes end de foran nævnte foreninger, idet der, for foreningernes vedkommende, er et krav om, at antallet af kontingentbetalende medlemmer overstiger 300.

Hvis kravet, om at der er tale om gudsdyrkelse, er opfyldt, er der således adgang til at opnå godkendelse, selvom antallet af medlemmer er lavere end 300.

De religiøse samfund adskiller sig fra de traditionelle medlemsbårne foreninger i relation til såvel den måde hvorpå man opnår medlemskab, som i relation til den måde hvorpå man opgør antallet af medlemmer.

Hvor man i en traditionel, medlemsbåren forening kan melde sig ind, og betale det fastsatte kontingent eller medlemsbidrag, vil man i et religiøst samfund ikke på samme måde kunne opnå medlemskab, blot fordi man betaler et eventuelt kontingent eller medlemsbidrag.

For at opnå godkendelse som et religiøst samfund m.v. skal det primære formål, som udgangspunkt, være gudsyndelse efter en nærmere udformet lære.

Bekender man sig til denne lære, kan man opnå medlemskab, og blive regnet som medlem. Det er i denne relation bekendelsen, og ikke betalingen, der er afgørende. Et medlemskab i forhold til et religiøst samfund m.v. vil dermed afhænge af, om man opfylder det kriterie, der ligger til grund for det pågældende samfunds lære. Er der et troskriterie, eller et dåbskriterie, er det disse kriterier, der skal opfyldes.

Opfylder man det kriterie, der er, kan man blive registreret som medlem, og det er, i relation til godkendelsen efter Ligningslovens § 8A, uden betydning om der betales kontingent eller medlemsbidrag, idet kriteriet for menigheder er, at der er 50 myndige medlemmer, mens der for trossamfund skal være 150 myndige medlemmer. Her tales alene om myndige medlemmer, og ikke om kontingentbetalende medlemmer, hvilket er i modsætning til de ovenfor nævnte foreninger, der er et selvstændigt retssubjekt, idet man her opgør antallet af kontingentbetalende medlemmer.

Hvor der således i de traditionelle, medlemsbårne foreninger skal sondres, mellem de ikke-fradragsberettigede medlemsbidrag eller kontingentbetalinger og de fradragsberettigede gaver, er der ikke behov for denne sondring i de religiøse samfund, der har en nærmere udformet lære som eksempelvis et troskriterie eller et dåbskriterie.

Det bemærkes, at det formentlig er muligt at benytte gaveelementet til at opgøre medlemstallet for nogle af de religiøse samfund, der er gudsyndende efter en nærmere udformet lære. Hvor der er tale om en gudsyndelse efter en nærmere udformet lære, men hvor dem, der bekender sig til denne gudsyndelse, er at finde i flere forskellige kirkesamfund, kan gaver af en vis størrelse formentlig benyttes ved opgørelsen af medlemstallet. Der er tale om religiøse samfund, hvor medlemmerne ikke er sammenlignelige med en menighed og et egentligt optagelsesritual eller bekendelsesritual ikke finder sted. Gaven skal formentlig være af en vis størrelse, for at kunne berettige til, at gavegiveren registreres som medlem, og det skal desuden fremgå af vedtægterne, så forholdene er entydige og klare for begge parter.

Det bemærkes endvidere, at der i de religiøse samfund ikke er samme krav til demokratisk indflydelse, som tilfældet er for de traditionelle, medlemsbårne foreninger, og valget af ledelse kan således ske uden hensyntagen til medlemmerne, så længe valget er i overensstemmelse med, hvad der er nedfældet i vedtægterne.

Endelig bemærkes, at det kan overvejes, om de religiøse samfund har mulighed for at benytte Indsamlingslovens bestemmelser om medlemshvervning, selvom der ydes fradragsret for enhver betaling. Dette spørgsmål ses ikke umiddelbart at være afklaret.

5 – Særlige forhold som følge af godkendelse efter Ligningslovens § 8A

Nogle særlige forhold, der udspringer af en godkendelse efter Ligningslovens § 8A, har stor betydning for medlemskabet, og beskrives derfor mere indgående i det følgende.

Efter bestemmelsen i Ligningslovens § 8A, er det p.t en betingelse, for at en forening kan opnå godkendelse efter § 8A, og medlemmerne dermed får skattemæssig fradragsret for deres gaver til foreningen, at der er 300 kontingentbetalende medlemmer. Efter Ligningsloven sondres der således mellem gavegivere og kontingentbetalende medlemmer. Forskellen i henhold til Ligningsloven er, at der er skattemæssig fradragsret for gavegiverne, mens det tilsvarende ikke er tilfældet for medlemmernes betaling af medlemskontingent.

Forholdet har også betydning i relation til Indsamlingslovens bestemmelser, idet medlemshvervning er tilladt såvel ved personlig som ved telefonisk henvendelse.

Hvis en forening indrømmer skattemæssig fradragsret for en betaling, kan denne betaling ikke henføres som medlemskontingent, eftersom det skattemæssige fradrag kun gives for gaver.

En gave er en vederlagsfri overførsel af et gode. Betalingen af et medlemskontingent er ikke en vederlagsfri overførsel af et gode, idet betalingen af medlemskontingentet er forbundet med de vedtægtsbestemte modydelser fra foreningen i form af information og indflydelse m.v.

Når der i Bekendtgørelsen om godkendelse efter Ligningslovens § 8A sondres, mellem gaver og gavegivere på den ene side, og kontingentbetalende medlemmer og medlemskontingent på den anden side, følger det heraf, at det ikke er muligt at give skattefradrag for et medlemskontingent, idet der, hvis der gives fradrag, ikke er tale om et kontingent, men om en gave.

Denne sondring giver anledning til en række overvejelser, bl.a., om man kan optage gavegivere som medlemmer, således at eksempelvis dem, der giver en gave på kr. 500,00 eller derover automatisk bliver medlemmer, eller om man kan lade medlemskabet være gratis, når der er tilstrækkelig mange medlemmer til, at medlemskontingentet dækker de omkostninger, der er forbundet med administrationen af medlemmerne. Sidstnævnte tilgang vil formentlig være i strid med almene retshensyn, idet det kommer til at bero på tilfældighederne, om man betaler kontingent eller ej.

En forening, der opfylder alle betingelser for godkendelse efter Ligningslovens § 8A, og som dermed har 300 eller flere kontingentbetalende medlemmer, vil formentlig ikke få problemer med selve godkendelsen, hvis de forsøger at tilbyde alle medlemmer, udover

de 300 første, at medlemskabet er gratis, hvis betalingen fra de 300 dækker administrationsudgifterne.

Til gengæld vil foreningen komme i den situation, at det bliver foreningen, der giver en gave i form af det gratis medlemskab, hvilket, alt andet lige, vil være i strid med foreningens almennyttige formål, ligesom det formentlig også vil give anledning til en skattemæssig problemstilling, såvel i forhold til foreningen, som i forhold til de medlemmer, der opnår det gratis medlemskab. Derudover vil anvendelsen af gadehvervning og/eller kold telemarketing formentlig også være udelukket, idet hvervningen af medlemmer, der ikke betaler medlemskontingent, vil blive anset som en omgåelse af reglerne.

En forening har, som sådan, ikke nogen forpligtelse til at hverve medlemmer, selvom alle foreninger har en naturlig interesse i at have flest mulige medlemmer. Hvis en forening, der er godkendt efter Ligningslovens § 8A, afstår fra aktivt at hverve yderligere medlemmer, når det nødvendige mål på 300 kontingentbetalende medlemmer er nået, vil der ikke være noget problem forbundet hermed, men foreningen vil være afskåret fra aktiviteter såsom gadehvervning og kold telemarketing, der kun kan benyttes i forbindelse med hvervning af medlemmer.

En model, hvorefter man automatisk tildeler medlemskab til gavegivere, eventuelt afhængigt af, at gaven overstiger et vist beløb, er der, som sådan, ikke noget vedtægtsmæssigt til hinder for. Den pågældende forskelsbehandling skal fremgå af vedtægterne. De pågældende medlemmer vil aldrig kunne anses som kontingentbetalende medlemmer, og kan derfor ikke indgå i den gruppe af medlemmer, der skal være, for at en godkendelse efter Ligningslovens § 8A kan opnås. Det vil heller ikke være muligt for foreningen at benytte de førnævnte aktiviteter, der kun kan benyttes i forbindelse med hvervning af medlemmer, hvis foreningen efterfølgende behandler hvervede medlemmer som gavegivere, og indrømmer de hvervede medlemmer fradragsret.

Foreningen vil også udenfor Indsamlingslovens rammer være afskåret fra at indrømme fradragsret for de gaver, der fører til medlemskab. Hvis vedtægterne indeholder en bestemmelse om, at gavegivere, der giver en gave, eventuelt en gave over et vist beløb, bliver anset som medlemmer, og opnår rettigheder som medlemmer, det vil sige stemmeret m.v., vil gaven være forbundet med en modydelse, og der vil derfor ikke længere være tale om en fradragsberettiget gave. En gave er, som nævnt, en vederlagsfri overførsel af et gode, og en vedtægtsmæssig indrømmelse af modydelser vil bringe forholdet udenfor gavebegrebet.

Der kan være, og er i en del foreninger, andre typer af medlemmer, som eksempelvis livsvarige medlemmer eller associerede medlemmer. Et livsvarigt medlemskab etableres ved en engangsindbetaling af et medlemsbidrag, som ikke er fradragsberettiget, og som er af en substantiel størrelse, således at det reelt dækker det sædvanlige medlemsbidrag i en længere årrække. Hvor der er tale om livsvarige medlemmer, vil det formentlig være således, at disse livsvarige medlemmer hvert år kan tælles med i opgørelsen af antallet af kontingentbetalende medlemmer. Det forhold, at kontingentet er betalt på en gang, fratager ikke medlemmet karakteren af at være kontingentbetalende. Dette er dog ikke endeligt afklaret.

For de religiøse samfund er problemstillingen en anden, idet medlemskriteriet ikke baserer sig på betaling af medlemskontingent eller medlemsbidrag, men derimod på et troskriterie eller dåbskriterie. Er dette kriterie opfyldt kan der ske registrering af det pågældende myndige medlem, og der er mulighed for at indrømme fradragsret for enhver betaling, der vil være en gave og ikke et medlemsbidrag eller en kontingentbetaling, med mindre der måtte være særlige forskrifter herom. Såfremt der er særlige forskrifter om betaling af medlemsbidrag eller kontingent, må det formentlig kunne lægges til grund, at der ikke vil være fradrag for den betaling, der knytter sig hertil.

6 – Konklusion

Medlemsbaserede foreninger skal være opmærksomme på sondringen mellem kontingenter og gaver. Hvis der indrømmes fradragsret, er der tale om en gave, og der kan dermed ikke være tale om en kontingentbetaling. Ved opgørelsen af antallet af medlemmer i henhold til Ligningslovens § 8A, skal der, for foreningernes vedkommende, være tale om kontingentbetalende medlemmer, der betaler et ikke-fradragsberettiget kontingent, og den samlede, ikke-fradragsberettigede betaling skal dække administrationsudgifterne.

For de fonde og andre selvejende institutioner, der ønsker at anvende gadehvervning og/eller kold telemarketing, er det nødvendigt at etablere et støttemedlemskab eller lignende, der indebærer sådanne faste, vedtægtsbårne forhold, og er forbundet med en sådan modydelse, at det tilnærmelsesvist kan sammenlignes med de medlemsforhold, der kendes fra de medlemsbaserede foreninger. Her vil det også være nødvendigt at sondre mellem gaver, der er fradragsberettigede, og kontingenter, der ikke er fradragsberettigede.

De religiøse samfund m.v., der som det primære formål har gudsdyrkelse efter en nærmere udformet lære, som f.eks. et troskriterie eller et dåbskriterie, kan indrømme fradragsret for enhver betaling, idet der i godkendelsesmæssig henseende ikke er krav om andet end myndige medlemmer, og ikke om kontingentbetalende medlemmer.

hb/13. oktober 2015